

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ

ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ἈΝΝΙΝΟΣ

— Μπα! αὐτός εἶνε :

Ἦκουσα νὰ λέγη μετ' ἐκπλήξεως μίαν φορὰν ἕνα φίλον μου, πρὸς τὸν ὁποῖον εἰδείξα καθ' ὁδὸν τὸν Ἄννινον, ἕνα διαβάτην κοντόν καὶ μάλλον γονδρόν, μὲ ῥεπούμπλικα καταβιβασμένην μέχρις ὀφρυῶν, μὲ ἀπλήν καὶ ἄνευ ἐπιδείξεως ἐνδυμασίαν, κρατοῦντα ἀφελῶς τὸ ὄψωνίον του καὶ τὴν ῥάβδον του καὶ περιπατοῦντα μὲ βῆμα ἀστολορανοῦς καὶ πολυμερίμου οἰκογενειάρχου, — σύνολον ἐν ἐνὶ λόγῳ πολὺ ὀλίγον ἀναποκρινόμενον πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀναπλάσσει ἡ φαντασία τοῦ ἐντυφώσαντος εἰς τὴν ἡδονικὴν ἀνάγκωσιν τῶν Ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἡ ἀκούσαντος θρυλούμενον ὅτι ὁ Μπάμπης Ἄννινος εἶναι ὁ κορυφαῖος τῶν παρ' ἡμῖν μεθυγράφων. Ἄλλ' ἡ ἐντύπωσις τοῦ ἀναρμόστου, ἡ ἐκ τῆς πρώτης καθ' ὁδὸν συναντήσεως παραγομένη, ἐξαλείφεται, καὶ ταχέως μάλιστα, ἐκ στενωτέρας μετ' αὐτοῦ σχέσεως. Ἡ ῥεπούμπλικα ἀποκαλύπτει μέτωπον εὐρὺ, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ φυσιογνωμιστὴς ἀνευρίσκει ὅλα τῆς εὐφροσύνης τὰ γνωρίσματα ἐπὶ τῆς ὀπισθοῦν βραχείας ἐκείνης μορφῆς, μὲ τὸν ἄθρον μέλανα μύστακα, σπινθηροβολοῦσι δύο ὀφθαλμοὶ μεγάλοι, μαῦροι, διάνοικτοι, βαθεῖς, ὀφθαλμοὶ ἐξύπνου μελαχρινοῦ, οἱ ὁποῖοι αἰωνίως μειδιῶσιν εἰρωνικῶς, ἀλλ' ἄνευ κακίας καὶ εἶνε πολλάκις εὐγλωττότεροι τοῦ στόματος. Ἄλλ' ὅ,τι οὐδεμίαν ἀφίνει ἀμφιβολίαν περὶ τῆς πνευματικῆς ποιότητος τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἡ συνομιλία του, πνευματώδης καὶ ἰδιόρρυθμος συνομιλία, ὅσον οὐδενὸς ἄλλου τῶν παρ' ἡμῖν εὐφυολόγων, μὴ ἀγαπῶσα τὰς μακρὰς διηγήσεις οὐδὲ συζητοῦσα πολὺ εὐχαρίστως, ἀλλ' ἀποτελουμένη κυρίως ἀπὸ διακοπῶν καὶ ἐξάρσεις, ἀπὸ σορτίτες, ὡς

λέγουσιν οἱ ἑπτανήσιοι, ἥτοι σχόλια ἐλαφρὰ καὶ παιγνιώδη ἐπὶ τῶν λεγομένων, προκαλοῦντα ἄσβεστον τὸν γέλωτα τῶν ἀκουόντων, ἐπὶ τῶν νεύρων τῶν ὁποίων ἀσκεῖ ἰδιαιτέραν ἐπίδρασιν ἡ εὐφροσύνη τοῦ Μπάμπη Ἄννινου. Λεπτὴν καὶ ἀριστοκρατικὴν οὕτως εἰπεῖν εὐφροσύνην, εἶνε δυνατόν νὰ χαρακτηρίσωσιν ὡς ἄνοστον καὶ γυδαίαν ἢ νὰ μὴ ἐνοήσουσιν καὶ διόλου οἱ μὴ ἐξησκημένοι ἢ φύσει ἀνίκανοι νὰ ἐξασκηθῶσιν εἰς τὸ ἰδιάζον θέλημα τῆς. Διὰ τοῦτο, ἐκ τῶν ἐν τινι συναναστρωθῆ φέρ' εἰπεῖν ἀκρωσιῶν τὸν Ἄννινον, ἂν μὴ γονδρόν τι λογοπαίγνιον προξενήσῃ γενικῶν γέλωτα, ὀλίγοι γελῶσιν ἄλλ' αὐτοὶ οἱ ὀλίγοι σπανιώτατα κατόπιν ἤμποροῦν νὰ γελάσουσιν μὲ ἄλλον.

Ἄλλὰ τί λέγει λοιπὸν ὁ μάγος αὐτός; Εἰς τί συνίσταται τὸ κωμικὸν γόητρον τῆς ὀμιλίας του καὶ τί ἀνέκδοτα ἔχετε νὰ μας διηγηθῆτε, διὰ νὰ μας μεταδώσετε ὀλίγον ἐξ αὐτοῦ; — Κανέν, δυστυχῶς. Δὲν μεταγράφονται τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Ἄννινου. Ἐχουν ἐπὶ αὐτῶν ὡς κόριν τινα πτερυγῶν πεταλούδας, ἡ ὁποία θὰ ἐξηνεμίζετο μὲ τὸ ἐλάχιστον κίνημα. Ἐξ αὐτῶν τίποτε δὲν ἤμπορεῖς νὰ ἀποσπάσης καὶ νὰ το παρουσιάσης ὡς δείγμα. Δὲν εἶνε ἀνέκδοτα μεμονωμένα, αὐτοτελῆ ἀποτελοῦσιν ἐν σύνολον, ἕνα τρόπον, μίαν μέθωδον. Αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ δὲν εἶνε ἴσως τίποτε καὶ μόνον

εἰς τὴν θέσιν των ἔχουν ἀξίαν πολλήν. Ἐδυνάμην ἔξαφνα νὰ σας εἶπω ὅτι μίαν φορὰν χάνων διαρκῶς εἰς τὰ διάφορα παιγνίδια τὰ ὁποῖα ἐδοκίμασαν ἀλληλοδιαδόχως εἰς μίαν συναναστρωθῆν, ὁ Ἄννινος ἤκούσθη λέγων :

— "Ὅ,τι νὰ παίξω . . . ὅ,τι νὰ παίξω . . . πιανοφόρτε νὰ παίξω, θὰ χάσω.

Ἄλλὰ τί πρὸς τοῦτο; Ποῖαν ἰδέαν θὰ εἶδα περὶ τοῦ συνόλου καὶ πῶς θὰ ἐχαρακτήριζα τὸ εἶδος τῆς εὐφυολογίας του, ἄνευ τῶν πολλῶν ὁμοειδῶν, τῶν μικρῶν ἐκείνων καὶ ἰδιαιτέρων, μὲ τὰ ὁποῖα γελῶμεν περισσότερον ἔξαφνα τῶν ματαίων ἐκείνων

ἀποπειρῶν τοῦ πρὸς χρωματισμὸν λογοπαιγνίου, ἐξ ὧν προκύπτει ὡς τις εὐσυνειδήτος ἀποτυχία ἢ παραδοξοτάτη τῶν λέξεων, τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκστομίζονται, τοῦ τόνου δι' οὗ προφέρει ὅ,τι θέλει νὰ καταστήσῃ κωμικὸν καὶ τοῦ σιγηλοῦ γέλωτος, τοῦ οἴονε! παιδικοῦ, δι' οὗ ὁ ἴδιος κατόπι συνοδεύει τὴν ἐπιτυχίαν του καὶ περισσότερο τὴν ἀποτυχίαν του.

Εἶνε τὸ ἴδιον ὡς ἂν ἤθελα νὰ ποσπάσω ἐν ἡ δύο λογοπαιγνία, ἐκ τοῦ ἀκνωτοῦ θησαυροῦ τοῦ ἐβδομαδιαίου Ἄστεως, διὰ νὰ δείξω τὸν τρόπον δι' οὗ ὡς Ἀββακούμ, ὡς Στρεψιάδης, ἢ ὡς Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς, ὁ πολυώνυμος τοῦ λογοπαιγνίου Ζεὺς, ἐπραγματεύθη μεθυγραφικῶς τὰ κυριώτερα πολιτικά, κοινωνικά καὶ φιλολογικὰ γεγονότα. Μόνον ὁ ἀναγνώστης τῶν ἄρθρων ἐκείνων, καὶ μάλιστα ὁ τακτικός, εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν ὅλως ἰδιάζουσαν θέσιν, τὴν ὁποίαν κατεῖχεν ἐν αὐτοῖς τὸ λογοπαιγνίον, τὴν περιωπὴν εἰς τὴν ὁποίαν ἢ πρωτότυπος χάρις καὶ ἡ εὐφύια τοῦ μεθυγράφου εἶχεν ἀναδιβάσει τὴν ἀσήμαντον ταύτην φιλολογικὴν παιδίαν, τὸν παράδοξον καὶ δυσκολώτατον ὀργανισμὸν τῶν ἐκθέσεων ἐκείνων, ὁμοίας τῶν ὁποίων οὔτε ἑλληνικὰς οὔτε ξένας γνωρίζω, ἐν αἷς μία ἔννοια ἐπαμφοτερίζουσα ἐτίθετο κατ' ἀρχὰς ὡς βᾶσις λογοπαιγνίου, προβαίνοντος εἶτα ἐξελικτικῶς, ὥστε ὅλα τὰ λογοπαιγνία νὰ πορρέωσιν ἐκ μιᾶς ἀρχῆς. Ὡς παράδειγμα καθιστῶν ἀπτοτέραν τὴν ἰδέαν μου, ἤμπορῶ νὰ ὑπομνήσω τὸ ἐξάισιον ἐκεῖνο ἄρθρον τὸ περιγράφον τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑποδοχὴν τοῦ Αὐτοκράτορος Γουλιέλμου, ἢ τὸ ἄλλο ἐκεῖνο περὶ τοῦ νομοῦ Μπίσωπ, ἢ τὴν συνέντευξιν μετὰ τινος χοιροδαμαστοῦ. Ἀλλὰ καὶ πόσα θὰ ἐδύνατό τις ἄρα γε νὰ πορρέψῃ ἐκ τῆς θαυμασίας ἐκείνης παραγωγῆς τῶν τελευταίων ἐτῶν τοῦ Ἀσμοδαίου καὶ τῶν πρώτων τοῦ Ἄστεως, ἢ ὁποία ἐπὶ τοσοῦτο κατέτερεψε τὸ ἀθηναϊκὸν κοινόν, καταστῆσαν αὐτὸ τόσῳ δύσκολον πρὸς τὰς ἀμφιβόλους εὐφυολογίας τῶν κατόπιν ἐκδοθέντων σατυρικῶν φύλλων καὶ ἢ ὁποία μετὰ τῶν ὁμοειδῶν εὐτραπέλων διηγημάτων του καὶ τῶν σκηρικῶν του ἔργων ἀνέδειξε τὸν μοναδικὸν αὐτῆς ἐργάτην ἕνα τῶν σκηπτούχων τοῦ ἀθηναϊκοῦ γέλωτος, μετὰ τοῦ Σουρῆ, τοῦ Παντοπούλου καὶ τοῦ Θέμου Ἄννινου; Ὅπως ὁ σατυρικός μας ποιητής, ὁ κωμικὸς καλλιτέχνης καὶ ὁ γελοιογράφος, ὁ συγγενὴς καὶ ἐπὶ μακρὸν συνεργάτης, οὕτω καὶ ὁ Χαραλάμης Ἄννινος, ὁ συντάκτης τοῦ Ἄστεως καὶ συγγραφεὺς τοῦ Ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἀνεδείχθη εἰς τὸ εἶδος του μοναδικὸς καὶ ἀπέμεινεν ἀμίμητος. Οὔτε αἱ γνώσεις του, οὔτε τὰ σοβαρὰ του μελετήματα κατέστησαν αὐτὸν φυσιογνωμίαν μεμονωμένην ἐν τῇ φιλολογίᾳ μας, ὅσον τὸ πνεῦμα, τὸ παράδοξον ἐκεῖνο πνεῦμα, δι' οὗ τὸν ἐπροίκισεν ἡ φύσις καὶ δι' οὗ ἔγνω νάρτύση ὅ,τι ἀπέρρευσε ἐκ τῆς χαριτωμένης γραφίδος του.

Μολονότι μία ἀπλή σκιαγραφία τοῦ ἀνδρὸς δὲν εἶνε κατάλληλος διὰ νὰ ἐκτιμηθῇ μετὰ τῆς δεούσης εὐρύτητος τὸ ἔργον του, πρέπει, μεθ' ὅσα εἶπα, νὰ προσθέσω ἐναυθὰ ὡς ἐν παρόδῳ ὅτι τὰ γραφόμενα τοῦ Ἄννινου χαρακτηρίζει χάρις τις καὶ ἀνθρωπότης,

ὅλως ἐπτανησία καὶ κομψότης ὕφους καὶ γλαφυρότης εὐσυνειδήτος. Ὁ Ἄννινος, παλαιὸς ἤδη δημοσιογράφος, εἶνε εἰς ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι διὰ νεωτεριστικῆς προσπαθείας, ὄχι ἀγόνου, προσέδωκαν εἰς τὴν σοβαρὰν καὶ ἀγχιπρᾶν τοῦ τότε καιροῦ δημοσιογραφίαν, τὸν κομψὸν καὶ εὐχαριν τύπον, τὸν ὁποῖον ἔχει σήμερον. Τὰς Πινακίδας τῆς Ἐφημερίδος, ἧς διετέλεσεν ἀρχισυντάκτης μέχρι τοῦ 1885, τὰς ὁποίας ἐρρόφων καθεκάστην οἱ φιλόκαλοι Ἀθηναῖοι μεθ' ἡδονῆς ἀληθμονήτου, δὲν ἐδυνήθη βεβαίως κανεὶς μέχρι σήμερον νὰ πομιμηθῇ· ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἐφ' ὅλων τῶν νεαρῶν καλῶν, τῶν σήμερον δρώντων, ἢ ἐπίδρασις των ὑπῆρξε μεγάλη, ὥστε νὰ δοθῇ ἢ τάσις ἢ διαπλάσασα τὴν σημερινὴν εὐέλπιδα χρονογραφίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἂν δὲν ἔτρεπσαι, τουλάχιστον δὲν ἀνίσξ. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ σοβαρώτερα τοῦ ἄρθρου ὁ Ἄννινος ἀπέφυγε τὴν ξηρότητα, τὴν σχολαστικότητα καὶ τὸν δογματισμὸν, ἐξ ὧν ἔβριθον τότε αἱ στήλαι τῶν ἐφημερίδων αἱ σοβαραὶ, διὰ τὰς ὁποίας μία χαριτολογία ἦτο ἐγκλημα ἀσυγκρίτως βαρύτερον πολιτικῆς προδοσίας, προετίμησε δὲ τὴν χάριν, καὶ τὸ σκῶμμα, καὶ τὴν σάτυραν καὶ συνεπῆς πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φύσιν—διὸ καὶ ἐπέτυχε—καὶ κινηθεὶς ἐκ τῶν παραδειγμάτων τῶν ξένων φιλολογίων, πρὸς τὰς ὁποίας νεώτατος ἤδη εἶχεν οἰκειότητα.

Ὁ Χαραλάμης Ἄννινος εἶνε ἤδη ἀνὴρ μεσηλιξ, γεννηθεὶς ἐν Ἀργοστολίῳ τῷ 1852, ἐκ τῆς ἀρχαίας καὶ πολυσχιδοῦς κεφαλληνιακῆς οἰκογενείας τῶν Ἄννίνων, τὴν ὁποίαν τιμᾷ. Ἐπὶ τοῦ ἀκανονίστου ἀλλὰ συμπαθεστάτου προσώπου του φέρεται ἀποτυπωμένα ὅλα τὰ ἔχνη, εὐδιάγνωστα διὰ τὸν ἡσκημένον ὀφθαλμὸν, νεότητος πλήρους περιπετειῶν καὶ στερησῶν, συγχρόνως δὲ καὶ πρώιμων λυρικῶν ὀρμῶν, αἱ ὁποῖαι ἐξέσπασαν εἰς στίχους καθαρολόγους καὶ ῥομαντικούς, ἀληθῆ νεανικὰ ὀλισθήματα, τινὲς τῶν ὁποίων καὶ διεκρίθησαν εἰς τοὺς τότε διαγωνισμοὺς, σταλέντες ἐκ Κεφαλληνίας,—τὸ διηγείται γελῶν τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο ὁ κ. Ἄννινος,—ὑπὸ φάκελλον φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν «Ὁ τελώνης Κεφαλληνίας πρὸς τὸν Πρύτανιν τοῦ Πανεπιστημίου» καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ τελωνείου ὡς ἐπίσημον ἔγγραφο, διὰ νὰ οἰκονομήσῃ τὰ δυσοικονομήματα τότε ταχυδρομικὰ ὁ ἐπιστέλλων. Μόνον ἀφ' ἧς ἔγραψεν ἐν τῷ Νεολόγῳ Ἀθηνῶν, οὗ διετέλεσε συντάκτης ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐκδόσεως μέχρι τέλους, τὸ πολύκροτον ἐκεῖνο ἄρθρον Ἡ Ἀγία Ρωσσία, περὶ τοῦ ὁποίου ἐγένετο λόγος καὶ ἐν τῇ Βουλῇ, τὰ δὲ φύλλα τοῦ Νεολόγου ἐπωλήθησαν εἰς μυθώδεις τιμὰς, ἐξησφάλισε τὴν δημοσιογραφικὴν του φήμην καὶ τὸ μέλλον του. Ἐκτότε αἱ Κυβερνήσεις τὸν περιεποιήθησαν διὰ δημοσίων θέσεων καὶ ἡ γραφὴς του συνειργάσθη ἐπ' ἀμοιβῆς εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ σημαντικὰ ἡμερήσια ἢ φιλολογικὰ φύλλα τῶν Ἀθηνῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἢ Ἐστία ἐτιμήθη διὰ τῶν περισσοτέρων αὐτοῦ φιλολογικῶν προϊόντων.

Ἐκ τῆς μακρᾶς ταύτης καὶ πολυποικίλου δράσεως, δὲν ἀπεκόμισε μὲν χρήματα, ὡς οὐδεὶς τῶν δι' ἀμολύντου γραφίδος ἐργασθέντων παρ' ἡμῖν, καὶ μὴ ἐπαιτούντων ἐν ὀνόματι τῆς φιλολογίας καὶ τῆς

τέχνης, κατέστη ὁμως λόγιος ἐκ τῶν γνωριμωτέρων καὶ μία τῶν μᾶλλον ἀγαπητῶν ἀθηναϊκῶν φυσιογνωμιῶν. Σήμερον διευθύνει τὸν Παρνασσόν, τὰς ὥρας δὲ τὰς ὁποίας τῷ ἀφίνει ἐλευθέρας ὁ καταρτισμὸς τοῦ περιοδικοῦ, ἀφιερῶν εἰς ἱστορικὰς μελέτας, σχεδιάζων τὴν Ἱστορίαν τῆς Βασιλείας τοῦ Ὁθωνος, ἢ εἰς θεατρικὰ ἔργα, διὰ τῶν ὁποίων φαίνεται προωρισμένος νὰ ἐγγύσῃ πολλὴν ζωὴν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Σκηνήν. Εἶνε ἀπλοῦς, μετριόφρων καὶ προσηνής, οὐδέποτε ἢ σπανιώτατα ὁμιλῶν περὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἔργων του, ἐκ τῶν ὁποίων ὁμως δὲν φαίνεται δυσηρεστημένος. Ἄλλ' ὅ,τι τὸν τιμᾶ ἐξόχως καὶ τὸν διακρίνει ἐκ τῶν ἀστικῶν αὐτοῦ προτερημάτων, εἶνε ἡ πυρετώδης ἐκείνη φιλοστοργία, μεθ' ἧς ἀνατρέφει τὰ τρία του τέκνα, ἀποτελοῦντα δι' αὐτὸν, ἡσυχον οἰκογενειάρχην καὶ ξένον ἤδη τοῦ κόσμου καὶ τῶν τέρφώνων του, τὸν μόνον θησαυρὸν καὶ τὴν μόνην παρηγορίαν. Τὸ ἀπείριστον σπουδαστήριον τοῦ Ἀννίου, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀραχώδης, εἶνε πάντοτε πλήρες βιβλίων καὶ παιδιῶν. Εὐχάριστον δὲ καὶ συγκρινητικὸν εἶνε τὸ θέαμα πατρὸς φιλοπόνου, διακόπτοντος τὴν ἐργασίαν του πολλάκις διὰ νὰ δαψιλεύσῃ θωπείας εἰς τὰ μικρὰ συμπαθῆ ὄντα, τὰ ὁποία εἰς αὐτὸν ὀφείλουσι τὴν ζωὴν, — ἀλλὰ καὶ αὐτὸς εἰς ἐκείνα τὴν ἰδικὴν του ὄχι ὀλιγώτερον! . . .

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ Η ΤΕΤΡΑΦΩΝΟΣ

Ἀφ' οὗτου ἡ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τῆς πρωτευούσης ἀπὸ τινῶν ἐτῶν τελουμένη μουσικὴ μεταρρυθμισίς διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς τετραφώνου μουσικῆς ἤρχισε νὰ εὐρίσκη ἠγῶ καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἐτέθη τὸ ζήτημα, ἂν ἡ ἀντικατάστασις ἐν ὄλῳ ἢ ἐν μέρει τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς διὰ τῆς εὐρωπαϊκῆς πρέπει νὰ γίνῃ. Αἱ μέχρι τοῦδε ἐκφρασθεῖσαι γνώμαι εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀποκλειστικαὶ ὑπὲρ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης μουσικῆς. Ἄς ἐπιτραπῇ εἰς ἐραστὴν ἀμφοτέρων νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὸ κοινὸν τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου γνώμην του, συνοψιζομένην ἐν τοῖς ἐξῆς:

Ἡ μεταρρυθμισίς εἶνε καλὸν νὰ γίνῃ, ἀλλὰ ὑπὸ δύο περιορισμοῦς: 1ον ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ νὰ μὴ περιπέσῃ εἰς ἀχρησίαν, ἀλλὰ νὰ διατηρηθῇ καὶ νὰ βελτιωθῇ ὅτι καλὸν ὑπάρχει ἐν αὐτῇ, καὶ 2ον ἐκεῖ ὅπου ἀντικαθίσταται ὑπὸ πολυφώνου μουσικῆς, αὕτη νὰ εἶνε πράγματι ἀνωτέρα τῆς προκατόχου τῆς.

Δὲν τίθεται βεβαίως ὑπὸ συζήτησιν, ὅτι ἡ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ εἶνε ἀνωτέρα τῆς βυζαντινῆς, ὡς καὶ πάσης ἄλλης, εἰς τὴν ἔκφρασιν τῶν ποικίλων ψυχικῶν διαθέσεων τοῦ ἀνθρώπου. Ἄν τυχόν ὑπάρχουσι τινὲς ἄλλως φρονοῦντες, βεβαίως δὲν ἔχουσι πλήρη γνωριμίαν μετ' αὐτῆς. Δὲν ἠσθάνθησαν τὸ ἡδονικὸν ῥίγος τὸ ἐκ τῆς τριψιδίας τοῦ Γουλιέλμου Τέλου παραγόμενον, δὲν ἐταξείδυσαν ἐπὶ τῶν πτερῶν τῆς Παθητικῆς Σονάτας τοῦ Βετχόβεν, δὲν ἐλιανίσθησαν εἰς τὰ κύματα τῆς δαιμονίου ἀρμονίας του.

Τοῦτου τεθέντος, ποία εἶνε ἡ ἀξία τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς; Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦτου εἶνε ἀξιόσημείωτον, ὅτι τὸ μέγιστον μέρος τῆς κοινωνίας ἔχει ἀτελεστάτην ἰδέαν, ἢ ἀπλούστατα οὐδεμίαν ἔχει ἰδέαν, τοῦτο δὲ διότι τὸ μικρὸν ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον θὰ εἶχον ἤδη τινὲς πρὸς τὴν μουσικὴν αὐτῶν, ἀποδεκατίζει ἢ συνήθως κκκὴ αὐτῆς ἐκτέλεισις. Ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ, περιορισμένη ἐντὸς στενῶν κανόνων στερεῖται βεβαίως ἐντελῶς τῆς ἀπεράντου ἐκείνης ποικιλίας εἰς τὴν ἔκφρασιν, ἣτις εἶνε τὸ προνόμιον τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς καὶ ἰδίως τῆς ἀρμονίας· δὲν σὰς μεταφέρει εἰς ἄλλους χώρους, δὲν σὰς μεθύει, δὲν σὰς βυθίζει εἰς ὄνειροπολήσεις. Ἐντὸς ὁμως τοῦ στενοῦ αὐτοῦ κύκλου, ὅπου περιστρέφεται, ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ εἶνε λίαν μελωδική, εἶνε γλυκεῖα, εἶνε τερπνὴ. Ναὶ! ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ δύναται νὰ τέρπῃ, ἂν δὲ συνήθως τοῦτο δὲν συμβαίνει, τὸ λάθος δὲν εἶνε ἰδικόν τῆς. Εἶνε ἐνίοτε καὶ ἀρετὰ πρωτότυπος, πάντοτε δὲ ἔχει χαρακτῆρα ἰδιαζόντως σεμνοπρεπῆ, τοῦθ' ὅπερ καθιστᾷ αὐτὴν λίαν κατάλληλον διὰ τὸν σκοπὸν, εἰς ὃν προῦρισται.

Ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ κατηγορεῖται διὰ μονοτονίαν. Ἡ κατηγορία εἶνε δικαία ὅταν δὲν ἔχῃ χαρακτῆρα ἐντελῶς γενικόν, θὰ ἐφηρμοζέτο δὲ ἰδίως εἰς τὰ ἀργὰ, τὰ παπαδικὰ λεγόμενα, μέλη (χερουβικά, κοινωνικά . . .) Ἐξαιρέσει ὀλίγων, τὰ μέλη ταῦτα σύγκεινται ἐκ φράσεων, τῶν ὁποίων ὀλίγα διέπονται ὑπὸ ἰδέας τινός (αὐταὶ εἶνε κοινὰ εἰς τὰ πλεῖστα), καὶ δὲ ἄλλαι παρουσιάζουσι σειρὰν φθόγγων, ἣτις μὴ ὑποκειμένη εἰς ἰδέαν τινά, δὲν ἀποτελεῖ ἄλυσιν ἐντυπώσεων, αἵτινες νὰ παρασκευάζωσι τὴν ἐπερχομένην λύσιν φυσικὴν ἢ ἀπροσδόκητον, ὅπως τοῦτο συμβαίνει εἰς τὴν καλῶς ἐννοουμένην μουσικὴν. Ἐπὶ τῶν δακτύλων μετροῦνται τὰ παπαδικὰ μέλη εἰς τὰ ὁποία δύναται τις ν' ἀνεύρῃ τὴν ἀλληλουχίαν αὐτῶν τῶν ἐντυπώσεων ὡς τοιοῦτο δύναται νὰ θεωρηθῇ, νομίζω, τὸ ἀργὸν Τῆ Ὑπερμάχῳ, τὸ Τὴν γὰρ σὴν μῆτραν, καὶ τινὰ ἄλλα.

Τὰ σύντομα μέλη, στιχηρὰ καὶ εἰρμολογικὸν (τροπάρια, δοξολογία κτλ.), δὲν δύναται πάντοτε νὰ θεωρηθῶσι μονότονα· εἰς αὐτὰ ἀπαντᾶται συχνότερον τὸ ἐνιαῖον τῆς ἰδέας, ἰδέα ἣτις ἐνίοτε εἶνε καὶ ἀρετὰ πρωτότυπος. Προκειμένου περὶ στιχηρικοῦ μέλους, δὲν δύναμαι ἢ ἀνεπιφυλάκτως νὰ ἐκφράσω τὸν θαυμασμόν μου μεταξὺ ἄλλων διὰ τὰ ὠραῖα Ἀνοιξαντάρια Χουρμουζίου τοῦ Χαρτοφύλακος, τὰ ὁποία θεωρῶ ὡς ἐν τῶν ἀριστουργημάτων τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, καὶ συνιστῶ ἐπομένως ἰδιαίτερος. Μουσικὴ ἀπλῆ, ἄνευ ἐξεζητημένου κόσμου, ἐμποιούσα ὁμως καὶ ἀφίνουσα εἰς τὸν ἀκρατὴν αἰσθημά τι ἱκανοποιήσεως ὅπως ἴδιον εἰς αὐτὴν. Ὑπάρχουσιν ἐκ τῶν κατηγοριῶν τούτων καὶ ἄλλα μαθήματα (τεμάχια) ἄξια προσοχῆς, δοξολογία, πολυέλαιοι, καταδασίαι . . ., τὰ ὁποία δυστυχῶς δὲν εἶνε ἐκ τῶν συχνότερον ψαλλομένων.

Ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον δύναται τις νὰ κατηγορήσῃ τὴν βυζαντινὴν μουσικὴν εἶνε ἡ μεγάλη πτωχεία, ἣτις χαρακτηρίζει τὴν συλλογὴν τῆς. Τοῦτο δ' ὡς φαίνεται χρεωστῆται, πρῶτον εἰς τὸ ὅτι δὲν ἐγεννήθησαν μεγάλοι μουσικοί, καὶ δεύτερον εἰς τὸν περιορι-